

Einstein on the beach, inscenácia opery Philipa Glassa a Roberta Wilsona v spracovaní svetoznámej režisérky Susanne Kennedy, je pôsobivá hneď z niekoľkých uhlov. Prvý človeka zaujme ešte pred vstupom do sály. Na lístku je uvedené voľné sedenie, čo by nebolo žiadnou zvláštnosťou, no hneď vzápätí v bulletine sa píše, že sedenie je nielen voľné v klasickom zmysle slova „príd' a sadni si, kde chceš“, ale najmä tým, že tvorcovia doslova nabádajú divákov, aby sa počas predstavenia voľne pohybovali po sále. Diváci si tak môžu sadnúť na ľubovoľné miesto v hľadisku a vidieť dianie na javisku z rôznych uhlov, ale môžu dokonca vojsť aj na samotnú scénu, sadnúť si na niektoré z pripravených miest, či dokonca na zem.

Scéna je veľkolepým obrazcom. Je na nej niekoľko projekčných plátien, kde sa premietajú obrazy prírody, ale aj rôzne tvary a farby. Na javisku je umiestnená točna s rôznymi lokáciami: je tam malé miesto, ktoré pripomína modlitebný chrám (nešpecifikovaného náboženstva), miesto pripomínajúce púšť a aj schodisko s veľkým kruhom pripomínajúce akýsi portál do inej dimenzie. Celé je to farebné, farby sú nekoherentné, doslova až neestetické, vytvárajú na javisku chaos, ku ktorému sa pridávajú aj kostýmy účinkujúcich – rovnako farebné, často pripomínajúce odevy afrických domorodcov.

Samotný text opery nemá žiadny dej. Sú to len meditatívne hudobné pasáže, speváci napríklad často dookola opakujú čísla od jedna do deväť, alebo rôzne iné citoslovčia, nešpecifikované slová. Ak sa spievajú, či hovoria celé vety, sú to nekoherentné myšlienky. Ale ako už portál v scénografii napovedá, aj obsah tvrdí, že zámerom je preniesť diváka do inej dimenzie, do inej sféry premýšľania. A to sa naozaj deje – keď neostanete sedieť na jednom mieste a splníte to, k čomu vás tvorcovia nabádajú, teda zmeníte uhol pohľadu, dostane sa vám plnohodnotný, doslova duchovný zážitok. (Počas takmer štyroch hodín som vyskúšala oboje – dlhší čas sedieť ďalej v hľadisku, aj sa zapojiť do diania na javisku. To druhé bolo značne lepšie!) Všimáte si nielen účinkujúcich, ale aj ostatných divákov. Ich správanie, ich tváre... A tak sa spoločne s nimi stávate súčasťou akejsi kolektívnej meditácie. *Einstein on the beach* je miesto, kde sa spí, pozerá do neznáma, sústreďí na každý detail pohybu účinkujúcich, či bezcieľne potuluje po javisku.

Organizátorom podľa môjho názoru trochu nevyšlo logistické riešenie – sála bola priveľká, dostalo sa do nej priveľa ľudí a tak sa často mohlo stať, že niektorí diváci si nemohli užiť zážitok naplno, pretože napríklad už sedeli v hľadisku, uprostred rady a nechceli sa postaviť a rušiť ostatných divákov. Samotné množstvo ľudí malo výhodu v tom, že kolektívna meditácia pôsobila masovo, mali sme dostatočný pocit, že to, čo prežívame my, prežíva

množstvo iných ľudí, no práve to množstvo bolo aj najväčšou nevýhodou. Hoci sa ho tvorcovia snažili zmierniť tým, že účinkujúci chodili aj do hľadiska, zážitok nebol taký plnohodnotný.

Vynikajúcim ťahom bolo aj uvedenie v angličtine – aj človek, ktorý nehovorí nemecky nemusí rušiť zážitok sledovaním titulkov. Čas sa tak nachvíľu spomalil, až zastal, všetky farby pôsobili na zmysly a zlievali sa do čohosi, z čoho človek mohol odísť oddýchnutý a zároveň inšpirovaný.

Tamara Vajdíková

report na základe predstavenia v rámci festivalu Wiener Festwochen (10. 6. 2022)